

**Innowacyjność
w endogenicznym rozwoju
regionu peryferyjnego**

Mojemu synowi Rafałowi

Arkadiusz Tuziak

Innowacyjność w endogenicznym rozwoju regionu peryferyjnego

Studium socjologiczne



Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2013

Recenzenci: dr hab. Wiesław Gumuła, prof. UJ
dr hab. Tomasz Grzegorz Grosse, prof. UW

Redakcja i korekta: Magdalena Pluta

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Zdjęcie na okładce: © Iblechman – Fotolia.com

Copyright © 2013 by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Rzeszowski ze środków projektu badawczego „Innowacyjność w procesie endogennej rozwoju regionu peryferyjnego. Studium socjologiczne” nr NN 116367637

ISBN 978-83-7383-624-2

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)
Druk i oprawa: KM Druk, Łódź

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Rozdział 1

Innowacyjność a rozwój regionu peryferyjnego:

zarys koncepcji badawczej	19
1.1. Problematyka badań	19
1.2. Założenia metodologiczne	23
1.3. Perspektywa badawcza	30
1.4. Organizacja i przebieg badania	34
1.5. Podkarpacie: ogólna charakterystyka przypadku	37

Rozdział 2

Innowacje i innowacyjność w perspektywie regionalnej	45
2.1. Różnorodność ujęć definicyjnych innowacji	46
2.2. Społeczno-kulturowe podejście do innowacji i innowacyjności	56
2.3. Osobowość nowoczesna i innowacyjna	64
2.4. Dyfuzja innowacji jako proces społeczny	66
2.5. Środowisko innowacyjne	76
2.6. Koncepcja regionu uczącego się	80
2.7. Koncepcja klasy kreatywnej	84
2.8. Systemy innowacyjne	88

Rozdział 3

Rozwój regionalny a peryferyjność	93
3.1. Wokół pojęcia regionu	93
3.2. Socjologiczne ujęcie regionu	99
3.3. Regionalizm i nowy regionalizm: podmiotowość i rozwój regionu	110
3.3.1. Regionalizm jako przejaw zbiorowej tożsamości	110
3.3.2. Nowy regionalizm jako paradygmat rozwojowy	114
3.4. Próby ujęcia istoty rozwoju regionalnego	122

3.5. Czynniki rozwoju regionalnego	126
3.5.1. Regionalna przedsiębiorczość	130
3.5.2. Regionalne uniwersytety	131
3.5.3. Kapitał społeczny	133
3.5.4. Instrumenty finansowe	140
3.5.5. Inwestorzy zagraniczni	141
3.5.6. Turystyka i zróżnicowana działalność rolnicza	141
3.5.7. Infrastruktura komunikacyjna	143
3.5.8. Regionalne centra rozwoju	143
3.5.9. Instytucje publiczne i polityka publiczna	144
3.5.10. Innowacyjność	145
3.6. Kryteria peryferyjności regionalnej	147
3.7. Koncepcje rozwoju regionów peryferyjnych	151
3.8. Zmiany w podejściu do rozwoju regionów peryferyjnych	156

Rozdział 4

Innowacyjność i konkurencyjność w polityce regionalnej	162
4.1. Współczesna polityka regionalna w kontekście globalnym	162
4.2. Polityka regionalna a konkurencyjność regionów	170
4.3. Polityka regionalna wobec regionów peryferyjnych	175
4.4. Klastry w stymulowaniu rozwoju regionu	176

Rozdział 5

Diagnoza innowacyjności i polityka innowacyjna Podkarpacia	182
5.1. Diagnoza regionalnej innowacyjności	187
5.1.1. Siły sprawcze innowacji	187
5.1.2. Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw	190
5.1.3. Wyniki działalności innowacyjnej	196
5.1.4. Innowacyjność podmiotów tworzących regionalny system innowacji	199
5.1.5. Analiza SWOT innowacyjności województwa podkarpackiego	202
5.2. Regionalna polityka innowacyjna	206
5.2.1. Regionalne strategie innowacji jako instrumenty polityki rozwoju	206
5.2.2. Cele i priorytety regionalnej polityki innowacyjnej województwa podkarpackiego	212
5.2.3. Realizacja regionalnej polityki innowacyjnej Podkarpacia	218
5.2.4. Regionalna strategia innowacji w kontekście <i>foresightu</i> regionalnego	229

5.2.5. <i>Foresight</i> technologiczny dla województwa podkarpackiego...	232
5.2.6. Inicjatywy klastrowe na Podkarpaciu	235
5.3. Podsumowanie.	238

Rozdział 6

Administracja publiczna Podkarpacia a innowacyjność	244
6.1. Innowacyjność w świadomości i postawach przedstawicieli administracji publicznej regionu.	245
6.2. Postawy przedstawicieli administracji publicznej wobec zarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym	249
6.3. Sfera deklarowanych działań proinnowacyjnych jednostek administracji publicznej.	253
6.4. Uwarunkowania innowacyjnej aktywności administracji publicznej Podkarpacia	259
6.5. Strategie rozwoju lokalnego w kontekście innowacyjności i przedsiębiorczości	261
6.6. Podsumowanie.	263

Rozdział 7

Społeczno-kulturowe determinanty innowacyjności mieszkańców Podkarpacia	266
7.1. Społeczna percepcja innowacji w kontekście rozwoju regionu	268
7.2. Jednostkowy wymiar nastawień wobec innowacyjnych zmian	273
7.3. Innowacyjność mieszkańców regionu w wymiarze kapitału społecznego	278
7.3.1. Poczucie wspólnoty: identyfikacje, więzi i zaufanie społeczne	278
7.3.2. Aktywność mieszkańców	282
7.3.3. Władze regionalne a sfera dialogu i przedsiębiorczej aktywności.	285
7.4. Podsumowanie.	287

Rozdział 8

Innowacyjność elit regionalnych a endogeniczny rozwój regionu peryferyjnego	290
8.1. Sfera mentalna	292
8.1.1. Ocena sytuacji społeczno-ekonomicznej Podkarpacia	292
8.1.2. Specyfika regionu w percepcji badanych.	295
8.1.3. Identyfikacja elementów osobowości nowoczesnej i innowacyjnej.	298

8.1.4. Postrzeganie peryferyjności Podkarpacia	301
8.1.5. Ocena wewnętrznego potencjału rozwojowego regionu.	304
8.1.6. Bariery i problemy rozwojowe Podkarpacia.....	308
8.2. Sfera normatywna	313
8.2.1. Stosunek do zmian o charakterze innowacyjnym	313
8.2.2. Postrzeganie innowacji jako wartości	315
8.2.3. Formy i mechanizmy wspierania przedsiębiorczości	316
8.3. Sfera interakcyjna	318
8.3.1. Identyfikacja z regionem, zaufanie i relacje społeczne	318
8.3.2. Współpraca podmiotów tworzących regionalny system innowacji	321
8.4. Sfera interesu społecznego	322
8.4.1. Działania władz w zakresie wspierania innowacyjności	322
8.4.2. Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju regionu ...	324
8.4.3. Postrzeganie innowacyjnych przedsięwzięć w regionie	325
8.5. Podsumowanie.....	327
Zakończenie.....	331
Bibliografia.....	338